

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ОДИН ЗІ ШЛЯХІВ ЇХ ВИРІШЕННЯ

*У статті розглядаються проблеми професійної підготовки майбутнього викладача англійської мови в умовах глобалізації вищої освіти та описується один зі шляхів їх вирішення – використання технології *team teaching* під час педагогічної практики магістрантів. Створення природного навчального середовища за допомогою цієї технології, партнерська робота в команді сприяють не лише швидкому удосконаленню професійно-методичної компетентності майбутніх фахівців, але й допомагають розвинути у них широкий спектр професійно значущих умінь і якостей, які відповідають викликам сьогодення.*

Ключові слова: глобалізація вищої освіти, майбутній викладач англійської мови, технологія *team teaching*, педагогічна практика.

Професійна підготовка викладачів іноземних мов (ІМ) в епоху глобалізації не може відбуватися осторонь тих змін, що відбуваються у світі.

Глобалізаційні процеси пронизали всі сфери суспільства і спричинили швидкий розвиток ринкових відносин, які не оминули й вищу освіту. Вищі навчальні заклади мусили перейти на ринковий лад також. "Комерціалізація" вищої освіти поставила студента перед необхідністю шукати найбільш вигідні пропозиції, оскільки він фінансує вартість свого навчання самостійно. Природно, що найбільш привабливими в його очах виглядають дешевші та короткотермінові освітні послуги, великі та престижні виші. А це загрожує негативними наслідками для держави в цілому, бо під тиском цін і сьогоденних потреб ринку праці студенти обирають доступні та популярні спеціальності або ж шукають альтернативне рішення проблеми за кордоном, тим більше, що програми мобільності студентів у рамках Болонського процесу дають їм таку можливість. У кожному разі для України це загрожує швидким порушенням адекватного балансу в підготовці кваліфікованих кадрів для народного господарства та багатьма іншими проблемами. Особливо глобалізація позначається на викладачах гуманітарних дисциплін, чії предмети втрачають "актуальність", з прагматичної точки зору [8]. На жаль, до цієї категорії потрапляють і викладачі ІМ високої кваліфікації.

Якщо ще донедавна вважалося, що отриманих у ВНЗ знань і навичок майбутнім вишівським викладачам вистачить на весь період їхньої педагогічної діяльності, то стрімкий розвиток глобалізаційних процесів у всьому їх розмаїтті та інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) порушив і цей стереотип, виявив суттєві недоліки в їхній підготовці, неготовність працювати в нових умовах, часто нездатність зрозуміти суть змін, що відбуваються, та своє місце і завдання в цих умовах.

Змінився також характер знань, що здобуваються та передаються поза межами формальних систем освіти. ІКТ стали основним альтернативним засобом забезпечення освітою, центр гравітації все більше зміщується від "навчання" до "вивчення". В основному, це стосується дорослих учнів, які потребують різних, більш гнучких та особистісно орієнтованих типів освіти та методів навчання [11, с. 29-30]. Це вимагає від викладачів гнучкості, відходу від ролі репродуктора знань до ролі фасилітатора отримання знань, тобто вимагає подальшого навчання аж до можливої перекваліфікації.

Перехід від традиційної формальної освіти у глобальному масштабі до навчальних систем на основі декількох (формальних і неформальних) параметрів означає диверсифікацію професії викладача. Наразі освіта включає, крім викладачів, також тренерів в установах і на підприємствах, вихователів тощо. Ці фахівці забезпечують інновацію освіти, поки відбувається політика децентралізації та диверсифікації. Кваліфікований учитель і тренер вкрай необхідні для продуктивності освітніх і навчальних систем, вони закладають підґрунтя для майбутньої глобальної конкурентоспроможності [11, с. 30]. Це означає, що потреба у висококваліфікованих викладачах збережеться в майбутньому.

Спостерігаються також деякі інші тенденції: наприклад, зростаючий попит на вчителів і тренерів, які працюють з дорослими, вимагає включення андрагогіки в профілі підготовки викладачів, а диверсифікація цільових груп та їхній мультикультурний склад вимагають більш досконалої компетентності у міжкультурному спілкуванні. Попит на професію вчителя має збільшитися, як і заплановані в Європі до 2020 року інвестиції в освіту та навчання. Це не лише популяризує професію вчителя, але й підвищить його відповідальність за результати своєї діяльності. Роль учителя стає ключовою у створенні суспільства "економіки знань".

Таким чином, в умовах зростаючої глобалізації освітнього простору і стрімкого розвитку ІКТ підготовка майбутніх викладачів ІМ в Україні потребує суттєвої модернізації з урахуванням нових перспектив і подолання наявних проблем. Сучасному вишівському викладачеві необхідно не просто бездоганно володіти своїм предметом і бути ерудованим фахівцем, але й мати широкий спектр професійно значущих умінь і якостей. Зупинимось на деяких із них.

По-перше, в процесі вирішення виробничих завдань викладачеві ІМ треба вміти взаємодіяти з широким колом осіб (офіційними особами, зарубіжними гостями, колегами, допоміжним персоналом, студентами батьками студентів тощо) у межах вишу та поза ним, уміти налагоджувати й підтримувати контакт, переконувати, вислуховувати аргументи, бути толерантним і гнучким, готовим змінити своє переконання заради досягнення поставленої мети тощо.

По-друге, викладач має усвідомлювати природність і невідворотність постійних змін в освіті, властивих сьогоденню та зростаючих у перспективі, і бути готовим безперервно вчитися впродовж усієї своєї трудової діяльності та навіть перекваліфікуватися у разі потреби.

По-третє, зміна умов праці й орієнтованість на конкретного студента, а також досягнення складних цілей вимагають від викладача високо розвинутої здатності до креативності, комбінування й моделювання відомих методів і технологій навчання, створення нових, оскільки звичних і перевірених досвідом методів і прийомів може виявитися недостатньо для розв'язання нових завдань.

По-четверте, широке впровадження ІКТ у навчальний процес, у тому числі й у навчання ІМ, невідворотно вимагає від викладача-філолога невинного розширення його кругозору: отримання спеціальних знань у галузі точних наук і комп'ютерних технологій, достатньо високо розвинутої компетентності їх ефективного використання у своїй діяльності.

Нарешті, студенто-центрована модель навчання, яка домінує зараз в Україні, гальмує співпрацю викладача й студентів, залучення їх у навчальний процес як рівноправних партнерів. Крен у бік самостійної роботи студента перетворює викладача на розробника завдань і контролера їх виконання та експерта з якості оцінювання такої роботи, а студента – на перманентного підзвітного. Студент змушений працювати переважно самостійно й уникає контакту з викладачем не лише через свою завантаженість, але й унаслідок недостатньо розвинутої комунікативної компетентності. Це аж ніяк не сприяє виникненню партнерських стосунків між викладачем і студентом, розподілу відповідальності за результат навчання між ними.

Вирішити перераховані й подібні їм проблеми професійної підготовки викладача в межах одного якогось вишівського курсу складно попри їх актуальність. Але часткове їх розв'язання цілком можливе в межах педагогічної практики, яка проводиться у вишах для магістрантів спеціальності "Мова і література (іноземна)". Доступним, економним, і таким, що не вимагає значних витрат сил і часу, засобом розвитку вказаних професійно значущих компетентностей у майбутнього викладача ІМ може стати застосування технології team-teaching. Багатолітній досвід використання цієї технології під час педагогічної практики магістрантів у Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т. Г. Шевченка переконав нас у її високій ефективності та універсальності.

Вивченню можливостей використання технології team-teaching у процесі формування професійної компетентності майбутніх викладачів ІМ присвячено низку праць автора [1; 2; 3; 4; 5; 6; 9] та ін. В них висвітлюються різноманітні аспекти означеної проблеми. В цій статті ми ставимо за мету дослідити, які саме проблеми, пов'язані з глобалізаційними процесами в освіті, можна до певної міри вирішити, застосувавши технологію team-teaching під час педагогічної практики магістрантів, які навчаються за спеціальністю "Мова і література (англійська)".

Спочатку уточнимо значення терміну team-teaching та розуміння технології team teaching у цій праці.

Team teaching перекладається, як "бригадний метод викладання, групове (колективне, спільне) викладання" [7]. Оскільки в методичній літературі нам не вдалося знайти однозначного перекладу цього терміну, а пропонувані варіанти можуть інтерпретуватися по-різному, ми використовуємо автентичний термін team-teaching як робочий.

Сутність технології team teaching полягає в тому, що один навчальний предмет викладають одночасно декілька (переважно двоє) викладачів. Два викладачі / практиканти працюють, як одна команда, одне ціле, і це є ключовим у нашому розумінні технології team teaching.

Існує кілька моделей цієї технології, які ми згрупували в три основні групи за ознакою професійної компетентності викладачів: а) один предмет викладають однаково компетентні викладачі на паритетних умовах і з однаковою відповідальністю за результат (Janel Flynn) [12]; б) один предмет викладають викладачі з різним рівнем досконалості професійної компетентності, вони вчать один у одного завдяки обміну досвідом і запозиченню ефективних прийомів навчання (Bradley James Bryant) [13]; в) викладачі різних предметів об'єднуються в навчальному процесі, щоб сформувати у студентів більш цілісне уявлення про навколишній світ (Anthony Vunom, Lori Furgerson) [10; 14]. Природно, що остання модель нами не розглядається, бо нас цікавлять лише викладачі іноземних мов, а перша й частково друга цілком відповідають нашим цілям.

Чи є професійна компетентність магістрантів однаковою? Очевидно, що ні. Про це свідчать і їхні оцінки з профільних предметів, і їхні дії під час педагогічної практики. Чи здатні вони навчати один одного? Очевидно, що так. Під час підготовки до заняття, розробки його плану-конспекту та в процесі проведення заняття вони постійно обмінюються своїми знаннями та досвідом, допомагають один одному у виборі оптимального рішення, підтримують один одного. Кожний береться за ту частину роботи, в якій відчувається впевненіше, адже обидва зацікавлені в якнайкращому результаті.

Якщо запровадження технології team-teaching у навчання ІМ у вітчизняній вищій школі сумнівне через її дорожнечу, то на користь її використання під час педагогічної практики магістрантів у ролі засобу формування професійно-методичної компетентності майбутніх викладачів у контексті глобалізаційних змін свідчать такі аргументи.

По-перше, у процесі спільного планування й розробки плану-конспекту практичного заняття та підготовки до його проведення практикантам доводиться тісно співпрацювати: вирішувати безліч проблем, доходити спільних рішень, узгоджувати свої дії, переконувати один одного або поступатися партнерові, виявляти толерантність і повагу до нього задля досягнення поставленої мети. Це розвиває професійно важливі вміння налагоджувати контакт та ефективно взаємодіяти з іншими, що надзвичайно важливо для майбутнього педагога і відповідає сучасним потребам, бо не всі сучасні магістранти мають бажання співпрацювати зі своїми товаришами.

По-друге, спілкуючись з партнером під час підготовки, проведення й аналізу заняття, практиканти швидко та ефективно вчаться й удосконалюють свою професійно-методичну компетентність. Створене під час практики навчальне середовище спонукає їх до самостійного заповнення пробілів у своїй теоретичній підготовці, а обмін і запозичення один з одного ефективних прийомів навчання сприяє інтенсивному нарощуванню власного арсеналу професійно-методичних умінь. Таким чином, співпраця з партнером у режимі team-teaching не лише поглиблює й удосконалює теоретичну підготовку практикантів, але й готує їх до безперервного подальшого навчання впродовж трудової діяльності.

По-третє, можливість попрацювати в парі стимулює креативність практикантів, спонукає їх до експериментування з відомими технологіями та до створення нових. Студенти жваво відгукуються на ініціативу практикантів, і це різко підвищує не лише продуктивність їхньої роботи, але й мотивує їх до пошуків ще більш оригінальних рішень. Креативність є вельми цінною якістю викладача епохи глобалізації та робить його конкурентоздатним на ринку праці.

Четвертим аргументом на користь використання технології team-teaching під час педагогічної практики магістрантів є те, що вона значно розширює їхній кругозір завдяки інтенсивному використанню ІКТ. Практиканти послуговуються Інтернетом не лише як банком навчальних ресурсів, що вони щоденно роблять і працюючи в індивідуальному режимі, але вони використовують ІКТ як інструмент оперативної взаємодії один з одним. Для спільної розробки планів-конспектів занять, обміну матеріалами, дистанційного спілкування та консультацій з викладачем-предметником і методистом за браком часу магістранти активно користуються всім розмаїттям ІКТ: електронною поштою, програмним забезпеченням Skype, різноманітними соціальними мережами тощо. Широко вживаними є також мобільні засоби зв'язку. Під час проведення занять практиканти застосовують сучасні гаджети у методичних цілях, допомагають один одному в їх освоєнні. Набуті знання та вміння спілкуватися у віртуальному просторі та використовувати різні ІКТ у навчальних цілях, безсумнівно, стануть їм у нагоді в професійній діяльності в епоху глобалізації.

Нарешті ще одним аргументом на користь технології team-teaching є особлива атмосфера, яка панує на таких заняттях. Тісна співпраця двох викладачів перед очима студентів під час заняття, їхня злагоджена взаємодія та щирі стосунки створюють доброзичливу атмосферу творчого пошуку в аудиторії. Вона передається студентам, залучає їх до такої ж взаємодії між собою та з викладачами, до спільного пошуку оптимальних рішень і до їх критичного аналізу. Студенти гостріше відчувають свою відповідальність за результати навчання та розділяють її з викладачем. Це суттєво сприяє демократизації навчального процесу.

Таким чином, у результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що в умовах зростаючої глобалізації освітнього простору формування професійної компетентності майбутніх викладачів ІМ в Україні має здійснюватися з урахуванням нових перспектив і бути націленим на подолання наявних проблем та очікуваних викликів. Серед широкого спектру професійно значущих умінь і якостей майбутніх викладачів ІМ особливе місце посядуть такі, як: здатність безперервно вчитися протягом життя; ефективно взаємодіяти з широким колом осіб, налагоджувати й підтримувати контакт; в зв'язку з очікуваною диверсифікацією професії викладача бути готовим працювати в незвичних умовах і проявляти креативність; вміло користуватися різноманітними ІКТ та мобільними засобами зв'язку в навчальних цілях; зміщувати центр гравітації від "навчання" до "вивчення", від авторитарного до демократичного стилю спілкування зі студентами; добирати особистісно орієнтовані методи й технології навчання та налагоджувати партнерські стосунки з ними.

Застосування технології team-teaching під час педагогічної практики магістрантів, які здобувають спеціальність викладача англійської мови та зарубіжної літератури, дозволяє в короткий термін значно

удосконалити професійно-методичну компетентність майбутніх викладачів ІМ та підготувати їх до майбутніх викликів. Створене природним шляхом навчальне середовище – співпраця у парі – розвиває у практикантів вміння налагоджувати контакт і підтримувати партнерські стосунки та взаємодіяти з широким колом осіб, креативність, толерантність, потребу в подальшому навчанні, в тому числі у галузі ІКТ, вчить демократичного стилю спілкування зі студентами, передачі їм частини відповідальності за результати спільної роботи. Іншими словами, використання технології team-teaching відповідає потребам сьогодення і заслуговує на подальше всебічне дослідження.

Використані джерела

1. Бобир С. Л. Team-Teaching as a Tool of Master Students' Professional Competence Formation / С. Л. Бобир // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка [Текст]. Вип. 119 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка ; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів : ЧНПУ, 2014. (Серія : Педагогічні науки). – С. 22–26.
2. Бобир С. Л. Педагогічний потенціал технології team-teaching для професійного розвитку майбутнього вчителя іноземних мов / С. Л. Бобир // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія : Психолого-педагогічні науки. – 2014. – № 2. – С. 158–162.
3. Бобырь С. Л. Team-teaching с применением ИКТ в педагогической практике магистрантов / С. Л. Бобырь // Материалы VI Международной научно-методической конференции "Информационно-коммуникационные технологии в лингвистике, лингводидактике и межкультурной коммуникации. Вып. 6 : сб. ст. / М-во образования и науки РФ [и др.] ; под ред. А. Л. Назаренко. – М. : Центр дистанц. образования : Факультет иностр. яз. и регионоведения МГУ имени М. В. Ломоносова ; Изд-во "Университетская книга", 2014. – С. 159–170.
4. Бобырь С. Л. Инновационные технологии в педагогической практике магистрантов: team-teaching / С. Л. Бобырь // I Калужновские чтения: инновационные направления развития социально-гуманитарных наук : сб. материалов международной научно-практической конференции. 26-27 мая 2014 г. – Актюбе : АГУ им. К. Жубанова, 2014. – С. 429–431.
5. Бобырь С. Л. Преимущества использования технологии team-teaching в педагогической практике магистрантов / С. Л. Бобырь // Актуальные проблемы романо-германской филологии и методики преподавания иностранных языков : Материалы IV международной конференции (Гомель, 24 октября 2014 г.). – Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2014. – С. 8–10.
6. Бобырь С. Л. Простое решение сложных проблем подготовки преподавателей иностранных языков – team-teaching / С. Л. Бобырь // Актуальные вопросы германской филологии и методики преподавания иностранных языков: материалы XIX Междунар. науч.-практ. конф., Брест, 27 февр. 2015 г. / Брест. гос. ун-т имени А. С. Пушкина; редкол. : Е. Г. Сальникова [и др.]. – Брест : Альтернатива, 2015. – С. 146–149.
7. Большой англо-русский и русско-английский словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/eng_rus/788617/.
8. Мосьпан Н. В. Майбутнє професії вчителя в умовах комерціалізації вищої освіти в ЄС / Н. В. Мосьпан // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка [Текст]. Вип. 119 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів : ЧНПУ, 2014. (Серія: Педагогічні науки). – С. 163–166.
9. Boby S. L. A New Function of an Old Technology / S. L. Bobyr // TESOL Ukraine: New Vistas of Research and Teaching : збірник наукових праць (англ. м.). – Черкаси : ФОП Третяков О. М., 2015. – С. 116–117.
10. Vynom A. Team Teaching. Plus or Minus ESP / A. Vynom // English Teaching Forum. – Vol. 38. – No. 1. – 2000. – P. 38–40.
11. European Education and Training Systems in the 2nd Decennium of the Lisbon Strategy. – European Commission, 2008. – 44 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://recwowe.vitamib.com/webdocuments/official-european-documents/ploneexfile.2009-08-31.4690314261>
12. What is team-teaching? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ehow.com/about_4651920_what-team-teaching.html#ixzz32NDoUMP1. – Дата доступу : 18.12.2014.
13. Effective team-teaching [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ehow.com/way_5447694_effective-team-teaching.html#ixzz32NGCmkDt. – Дата доступу : 23.01.2015.
14. Effective methods of team-teaching [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ehow.com/info_7957861_effective-methods-team-teaching.html#ixzz32NIJK1a8. – Дата доступу : 13.01.2015.

Бобырь С. Л.

**ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ
ПРЕПОДАВАТЕЛЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ
И ОДИН ИЗ ПУТЕЙ ИХ РЕШЕНИЯ**

В статье рассматриваются проблемы профессиональной подготовки будущего преподавателя английского языка в условиях глобализации высшего образования, и описывается один из путей их решения – использование технологии team-teaching во время педагогической практики магистрантов. Создание естественной образовательной среды с помощью этой технологии, партнерская работа в команде способствуют не только быстрому совершенствованию профессионально-методической компетентности будущих специалистов, но и развитию у них широкого спектра профессионально значимых умений и качеств, отвечающих вызовам сегодняшнего дня.

Ключевые слова: глобализация высшего образования, будущий преподаватель английского языка, технология team-teaching, педагогическая практика.

Bobyry S. L.

**EL TEACHER PREPARATION ISSUES
IN THE EPOCH OF GLOBALIZATION AND A WAY
OF THEIR SOLUTION**

The impact of globalization on all spheres of our life is contradictive. On the one hand, the world connects primarily for the purposes of trade and profit, and it often results in cultural misunderstanding and conflicts. On the other hand, there appear new opportunities for professional growth and personal development on the global scale – students' mobility, professional exchange, research and cultural programs etc. Considered in this article are the issues of prospective EL teachers' professional preparation viewed from the globalization processes perspective.

Discussed is one of the ways of their solution – application of team-teaching technology as a tool for Master students' professional competence formation within the framework of their teaching practice. The natural educational environment formed with its help and the partners' collaboration within the frame of a team provide not only swift betterment of their professional competence but also foster the development of a wide spectrum of abilities and qualities which are in line with the challenges of the day. Prospective University teachers learn to interact with the partner as well as with many other people effectively, the quality of vital importance for any teacher. They practice continuous learning from one another which will be of use for them in future. Teacher-trainees learn to collaborate and share responsibility, to innovate the well-known methods and techniques and to create the new ones, to master new ICT and mobile technologies of FL teaching and learning. They learn to be flexible and tolerant, the qualities they will need badly in their future professional life, and to build up democratic teacher-student relationship, and many others.

Application of team-teaching technology in Master students' teaching practice is highly productive and it deserves further study.

Ключові слова: globalization of higher education, prospective EL teachers, team teaching technology, teaching practice.

Стаття надійшла до редакції 30.08.2015